

Pandhof Sinte Marie

Jubileumnieuwsbrief, april

2007

Middeleeuwse markten op de Mariaplaats

Hoe zagen die er eigenlijk uit? Onderwijzer G.J.Vos toont op deze schoolplaat, een litho uit 1904 van A.J.Groenewegen, de Jaarmarkt op de Mariaplaats vanaf ongeveer de Willemsbrug. Hij schetst een beeld van een drukke marktplaats waar een gegoed echtpaar inkopen doet, velen hun koopwaar presenteren, muziek gemaakt wordt en een groepje soldaten niet echt haast lijkt te maken op hun ronde door de stad. Al vanaf de 11e eeuw werden in Utrecht jaarmarkten gehouden waar handelaren van heinde en ver op af kwamen en waar gedurende twee weken glas- en aardewerk, leer en

bont, allerlei soorten voedsel en drank, stoffen en nog veel meer verhandeld werd. Dagenlang gonsde de stad van een ongekende drukte en werd het straatbeeld bepaald door de kleurigheid van de kleding en de veelsoortigheid van de dieren en dingen die te koop werden aangeboden. Echter in de middeleeuwen was dit deel van de Mariaplaats nog geen marktplaats maar Mariakerkhof. Het was het eigen gebied van de Immunitet van Sint Marie, ommuurd en veel landelijker van karakter dan de oude kern van de stad, die zich in de bocht van de Oudegracht en rond de Steenweg bevond. Kanunikken liepen af en aan voor hun religieuze taken maar zij namen ook actief deel aan stedelijke activiteiten. Aan de Mariaplaats woonden zij in stenen huizen met ruime erven en vaak eigen boomgaarden, bleekveld en moestuinen.

Waar zou één van hen, Jan van Scorel, wonende aan de Mariaplaats en schilder in opdracht van Sint Marie, het schilderij "De Madonna met de wilde rozen" geschilderd hebben? Vast niet in de Pandhof. Waarschijnlijk was deze plek wat éénvormiger ingericht dan nu het geval is. Gelegen naast de kerk was het mogelijk een grasveld met een enkel perkje voor gebruiksplanten voor keuken en altaar.

Op het deel van de Mariaplaats bij de pomp, het open stuk tussen Zadelstraat en Springweg, werd al wel vanaf de 14e eeuw markt gehouden. O.a. was hier de wekelijkse rommelmarkt, waar ook oude kleding, schoeisel, gebruikt huisraad en ijzerwerk verhandeld werd. Deze markt werd in 1391 van het Buurkerkhof verplaatst naar de Mariaplaats omdat hier meer plek was. Heel belangrijk waren de wekelijkse regionale markten. Boeren uit de omgeving kwamen met paard en wagen of per boot naar de Mariaplaats om hun groenten, fruit, zuivelproducten en ander koopwaar te verkopen. Ze zorgden voor het nodige vertier en de herbergiers en koffiehuishouders rond de Mariaplaats hadden een goedbelegde boterham.

Het Mariakerkhof, het brede deel van de Mariaplaats (waar ook een kopie van Saenredam's schilderij hangt) krijgt pas in 1616 een marktfunctie rond de inmiddels ruïneuze Mariakerk en blijft die eeuwenlang behouden.

Nieuwe aanwinsten 2007

We ontvingen dit voorjaar als donaties een aantal struiken die we al een hele tijd op onze wensenlijst hadden staan:

Boerenjasmijn (*Philadelphus coronarius*)

De bloemen geuren als de Echte jasmijn (*Jasminum officinale*) die niet winterhard is. Beide behoren tot de familie van de olijfachtigen. De Boerenjasmijn is niet inheems, maar al eeuwen gekweekt, o.a. voor de boerenjasmijnolie als vervalsing van de bijna onbetaalbare jasmijnolie.

Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)

Een inheemse struik met mooie roomwitte bloemtuielen. De oranje-rode bessen zijn gewild voer voor lijsters. Onze Pandhofmerels zullen er blij mee zijn. De naam *aucuparia* is afgeleid van *aucupor* wat vogelvangst betekent. De Romeinen gebruikten de rijpe bessen als lokaas voor de vogelvangst. De lijsterbes is het zinnebeeld voor wijsheid en kracht en beschermt ons tegen het kwaad. Hij is bij de Kelten de toverboom. Bij de Grieken was de lijsterbes gewijd aan Aphrodite, de godin van de liefde en schoonheid.

Wilde mispel (*Mespilus germanicus*)

Geliefd om z'n mooie bloem en vruchten. Deze vruchtboom is niet oorspronkelijk inheems maar werd meegenomen door de Romeinen en hij handhaafde zich hier in het wild. Bekend is dat de kloostertuin van Sankt Gallen in de 9e eeuw een mispelboomgaard had, een *mespilarium* geheten. Mispels waren geliefd omdat ze vruchten geven die bewaard kunnen worden als wintervoedsel. Mispelgelei is een ware delicatessen.

We hebben ze alledrie geplaatst in de border bij het nutsplantenvak 1.

We hebben zelf twee Passiebloemen aangeschaft.

Het waren de missionarissen die de **Passiebloem** (*Passiflora caerulea*) in Europa introduceerden. Eén van de mooiste scheppingen van de natuur, met een schitterende bloem, die ook nog eens zijn nut bewijst als medicijn. Zij schrijven een legende toe aan passiebloemen. Een mooi voorbeeld staat in het Duitse Lingen. De kerk aldaar is mooi versierd met *passiflora* motieven. De bladeren worden medicinaal gebruikt. Meestal wordt *Passiflora* verkocht in de vorm van tinctuur of capsules, ook zit het vaak in complexmiddelen met andere kalmerende kruiden. Eén van de veiligste natuurlijke kalmerende middelen die kunnen worden toegepast bij slapeloosheid, nervositeit, nerveuze hartklachten, spierkrampen en als milde pijnstiller.

Ze zijn geplaatst in vak 3, het vak van de geneeskrachtige planten. We zoeken nog naar een *Passiflora incarnata*, die heeft minder helderblauwe bloemen (paarsig) maar de medicinale eigenschappen hebben een sterkere werking.

Wensenlijst

Meekrap (*Rubia tinctorum*) - verfplant

Tuinreseda (*Reseda odorata*) - geurplant

Mirte (*Myrtus communis*) - geurplant

Vuurwerkplant (*Dictamnus albus*) - geurplant

Scharlei (*Salvia sclarea*) – geneeskrachtig en geurplant

Doornappel (*Datura stramonium*) – gifplant en geurplant

Wolverlei (*Arnica montana*) - geneeskrachtig

Bergamotplant (*Monarda didyma*) - nutsplant

Tot ziens in de Pandhof:

Annet, Emma (plantensoortenlijst), Claudia (secretariaat), Coby, Maria, Reinier en Riek

www.pandhofsintemarie.nl